

ODBOJOVÁ ŠKUPINA BLANÍK

a JUDr. ŽENATÝ

Z odbojové činnosti příslušníků protektorátních bezpečnostních složek

Ondřej HNÁTEK, Petr STEIN

ROZHOVORY MÍSTO PŘEDMLUVY

Autory příspěvku o odbojové skupině Blaník na pražském policejním ředitelství jsou plk. Petr Stein, vedoucí oddělení metodiky a integrace výuky VPŠ a SPŠ MV v Praze a Ondřej Hnátek, strážník Městské policie v Praze. Při převzetí rukopisu článku člověka nutně napadne, jak asi vznikla tato zdánlivě nesourodá autorská dvojice? Co vedlo oba autory k zájmu o téma, které nebylo dosud samostatně a uceleně zpracováno? Monografii na toto téma v regálech knihkupectví, které se někdy doslova prohýbají pod tituly popisujícími hrdinství příslušníků vojenského odboje, nenajdete. Proto jsme se rozhodli oba autory trochu vyzpovídat. A protože řada odpovědí zasazovala obsah jejich příspěvku do různých, z vlastního příspěvku ne zcela jednoznačně vyplývajících souvislostí, rozhodli jsem se s nejzajímavějšími z nich seznámit i čtenáře. Plk. Stein si navíc přizval k rozhovoru svého kolegu, který společně s ním připravoval předmět „Bezpečnostní služby“ pro výuku ve VPŠ, pplk. Mgr. Miloslava Blažka.

V časopise Policista jsme oddělení metodiky a integrace výuky policejní školy v Hrdlořezích představovali dosud spíš jako akční oddělení, jehož učitelé se zabývají převážně praktickou výukou – tedy dělají modelovky. Proč tedy najednou předmět „Bezpečnostní služby“, který je zřejmě zaměřen spíš teoreticky, do historie?

Plk. Stein: To si samozřejmě zaslouží vysvětlení. Osobně nejsem příliš nakloněn rozlišování na teoretickou a praktickou výuku. Ve škole bude výuka vždy teoretická. Pokud našim studentům sehráváme role nebezpečných pachatelů, oni nás sice skutečně poutají, ale skutečně nás nezastřelí. Je to pořád všechno hra (didaktickou terminologií inscenační hra). Jde jenom o to, aby tato hra směřovala k rozvoji právě těch znalostí a dovedností a utváření návyků, které jsou potřebné pro výkon jejich profese. Vždycky zdůrazňuji, že těžištěm činnosti našeho oddělení je zajištění

integrace dílčích znalostí a dovedností našich studujících tak, aby je dokázali využívat v komplexních situacích. Se studujícími tedy jenom neběháme a neválíme se po zemi, ale také rozvíjíme i takové jejich dovednosti, aby dokázali situacím nejen porozumět, ale i pochopit. Aby je dokázali analyzovat, získat do nich vhled a stanovit optimální postupy. Přitom i občas sedíme na učebně. A je toto potom výuka teoretická nebo praktická?

Pplk. Blažek: Zatím mluvíme hlavně o výuce základní odborné přípravy. Ve vyšší policejní škole zajišťujeme výuku povinně volitelného předmětu Strategie a taktika policejní činnosti a nepovinně volitelného předmětu Bezpečnostní služby. Tenhle předmět však není prvotně zaměřen historicky. Je spíš o tom, jaká je role bezpečnostních služeb v moderních společnostech. Nakolik charakter politického režimu a kvalita politické kultury ovlivňují organizaci a činnost zpravodajských služeb. Ale i třeba o tom, nakolik zpravodajské služby ovlivňují náš každodenní život.

Podle některých konspirativních teorií je vliv tajných služeb na život každého z nás značný...

Plk. Stein: No právě... Cílem výuky předmětu je kromě jiného také to, abychom se vůči těmto konspirativním teoriím stali více odolnějšími. Pro příslušníky policie je důležité, aby se sami nestávali obětí určitých cílených informačních manipulací. Pokusme se společně s Janem Sternem podhalit podstatu onoho okouzlení konspirativními teoriemi: „Dodnes mnozí věří, že smysl našeho světa nelze pochopit bez prohlédnutí činnosti nejmocnějších tajných služeb. To co na tajných službách láká, je právě ‚slovíčko‘ tajné. Ono poukazuje k temné, nepřehlédnutelné, nevědomé straně lidské osobnosti. Infantilní mýtus tajných služeb je vlastně zoufalým pokusem odčerpat z této nedostupné strany světa její iracionalitu. Tajné služby sice v pojetí konspirologů ovládají svět, ale mají k tomu racionální důvody. To je v zásadě uklidňující. Neboť zahánějí hrůzu z toho, že většina našich činů a rozhodnutí je iracionální.“

Pplk. Blažek: Někdy na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let přišel do našich českých kin film

pod názvem Všichni prezidentovi muži o aféře Watergate, která vyvrcholila dne 8. srpna 1974 odstoupením 37. prezidenta USA Richarda Nixona. Příběh neohrožených novinářů byl vlastně mýtem o roli svobodných médií v liberální společnosti. Média jako hlídací pes dokázala ochránit americkou demokracii. Až mnohem později vyšlo najevo, že hlavním dodavatelem informací pro oba novináře byl v té době „druhý muž“ FBI Mark Felt. Ten tuto skutečnost potvrdil až v roce 2006. Prý, aby udělal radost svým potomkům, kteří ho měli za hrdinu. Zemřel v prosinci minulého roku ve věku 95 let. Počátkem osmdesátých let otiskly „Timesy“ článek Carla Bernsteina odhalující zdroje dotací pro podporu tehdejší polské opozice proti režimu generála Jaruzelského. Proslýchá se, že hodně o původu informací pro tento článek by mohla sdělit i tehdejší československá zpravodajská služba. Přesto a možná i právě proto: nenechme se mýlit. Zkoumejme vzájemné souvislosti událostí, jejich příčiny, kontexty. Ale zároveň počítejme i s náhodami. Smířme se s tím, že ne všechna jednání jsou racionální. Nenechme se plně ovládat emocemi. Nepotlačujme je však zcela. Počítejme s nimi jako s faktory, jejichž prostřednictvím lze pochopit i ty události, kterým nejsme schopni porozumět.

Co vás konkrétně přivedlo ke zpracování tématu odbojové činnosti příslušníků protektorátních bezpečnostních složek?

Plk. Stein: Okupace republiky a ustavení protektorátu zasáhlo významně a negativně do života snad všech obyvatel českých zemí. Všechny stavělo před rozhodnutí: co dál? Rozhodování každé sociální či profesní skupiny bylo něčím zvláštní. Příslušníci bezpečnostních složek stáli před rozhodnutím pojmout svoji profesi jako plnění obvyklých policejních úkolů, tedy jako ulehčení života příslušníků vlastního národa, nebo jako službu okupantům. Ale také se mohli rozhodnout učinit ze své pozice základnu pro odbojovou činnost. Toto rozhodování mělo jistě nejen mravní a morální rozměr, ale také rozměr osobní, například ve vztahu k ekonomickému zajištění vlastní rodiny. Z historie je možné vysledovat řadu variant řešení této fatální otázky.

Pplk. Blažek: Zpracování monografie o odbojové činnosti příslušníků bezpečnostních složek má proto význam nejen z hlediska historického, ale zejména morálního a mravního. Článek, a doufám že se na mě proto jeho autoři nebudou zlobit, není historickou studií. Je spíš mozaikou skládající se ze střípků událostí, lidských osudů a jejich hodnocení. Ale právě pro jeho závažné téma je správné, že jste se ho rozhodli otisknout ve vašem časopise.

(red.)

*Těžko na cvičišti – lehký na bojišti.
I úkon vůči lehké ženě se může vyvinout ve velmi těžkou a obtížně řešitelnou situaci.*

STRÁŽNÍK A HISTORIK

S Ondrou Hnátkem jsme se sešli jednoho dusného červnového odpoledne v restauraci na náplavce. Od hladiny Vltavy se táhne příjemný chládek. Sympatický mladý muž proti mně se zhluboka napije z orosené sklenice piva. Pak se trochu zamyšleně rozhlédne po sluncem prozářené petřínské stráni a Hradčanech... a začne vyprávět:

Kde se vzal můj zájem o historii policie a četnictva? To je trochu delší historie. K tomu, abychom vše pochopili, se musíme vrátit do Kostelce nad Černými lesy ve dvacátých letech minulého století. Do měšťanky tam chodili dva malí kluci: Jaromír Hnátek a Bedřich Vondráček. Poznali se, skamarádili se. A jako své povolání si vybrali službu v bezpečnostních sborech v Praze. Jaromír Hnátek jako četník a Bedřich Vondráček jako policista. Během okupace českých zemí se Bedřich Vondráček aktivně zapojil do činnosti odbojové organizace Blaník na pražském policejním ředitelství. Zde jako řidič autokaru plnil různé úkoly, hlavně působil jako spojka.

Myslíte si, že v odboji spolupracoval se svým dlouholetým kamarádem Jaromírem Hnátkem? Mohli oni v té době o sobě vůbec vědět?

Z materiálů, které mám k dispozici jejich spojení přímo nevyplývá. Ale protože členové Blaníku dostali za úkol získávat důvěryhodné kontakty, ať z řad policie nebo dalších osob, které by mohly být přínosem pro odbojovou činnost, myslím si, že Bedřich Vondráček využil své dlouholeté přátelství s četníkem Jaromírem Hnátkem. Tomu nasvědčuje i fakt, že Bedřich Vondráček se nacházel na místě posledního boje Jaromíra Hnátky při květnovém povstání.

Dne 6. května ve 13.40 h totiž smrtelně zraněný Jaromír Hnátek požádal svého kamaráda Bedřicha Vondráčka, aby se postaral o jeho těhotnou ženu a čtyřletého syna. Bedřich Vondráček poslední přání svého přítele splnil. A já jsem pak Bedřicha Vondráčka poznal jako svého dědu.

Vím, že jste věnoval hodně úsilí na opětovné umístění pamětní desky Jaromíra Hnátka...

Jak jsem postupně vyrůstal, dozvídal jsem se celou rodinnou historií. Nemůže se nikdo divit, že mě velmi mrzelo, když z domu v místě, kde můj děda Jaromír Hnátek padl, zmizela pamětní deska. Začal jsem doslova bojovat o umístění nové desky. Pak jsem našťastí získal podporu od ředitelky Muzea Policie České republiky PhDr. Marcely Machutové. A posléze jsem získal i kontakt na kapitána Radka Galaše a četnickou pátrací stanici. Bez nich by se umístění desky nepodařilo. Na odhalení desky jsem potom pozval i svého bývalého učitele a spoluautora tohoto článku plukovníka Petra Steina. A tím začala naše spolupráce. Deska byla slavnostně odhalena dne 6. 5. 2007 za účasti zástupců Krajského ředitelství Policie ČR Praha a kolegů z četnické pátrací stanice a mých tehdejších kolegů z Prahy 7, z oddělení Letná.

O policejní organizaci Blaník jste se tedy asi dozvěděl od svého dědy Bedřicha Vondráčka?

Je možná škoda, že děda se mnou o těchto věcech nikdy moc nemluvil. Byl to zkrátka člověk, který se nerad něčím chlubil. O zapojení dědy do organizace Blaník jsem se dozvěděl z materiálů, které jsem našel

až po dědově smrti. Bylo to tehdy, když jsem v souvislosti s umístěním desky pro Jaromíra Hnátka hledal v pozůstalosti materiály. Dokumenty jsem potom na III. Kongresu policejních historiků ukázal Petru Steinovi. Ten jimi byl doslova nadšen. Dlouhodobě totiž shání podklady o zpravodajské činnosti policistů v rámci druhého odboje.

Jak jsem z našeho rozhovoru pochopil, byl jste příslušníkem Policie České republiky?

Ano od roku 1998 jsem pracoval v Policii České republiky na Okresním ředitelství Prahy 7. V roce 2008 jsem po deseti letech služby odešel k Městské policii Praha. A v současné době pracuji jako okrskář taky na Praze 7. Své kontakty a zkušenosti s četnickou pátrací stanicí bych rád využil při popularizaci historie pražských strážníků.

(red)

ZÁHADA NEZNIČENÝCH ARCHÍVŮ

Vývoj po 30. září 1938 stavěl před příslušníky bezpečnostních složek zásadní otázku: jak postupovat v případě okupace zbylých částí republiky?

Pro ty, kteří se nechtěli stát aktivními pomocníky okupační moci, nebo jen v rámci nových podmínek dělat svou práci, to znamenalo:

- vytřídit a připravit ke zničení nebo uschování bezpečnostně významné materiály,
- vytvářet v zatím relativně klidných podmínkách materiální a organizační předpoklady k zahájení odbojové činnosti.

Uvnitř vojenské zpravodajské služby vznikaly dva plány, jak pokračovat ve zpravodajské činnosti v případě obsazení republiky. Náčelník studijní skupiny II. oddělení chtěl vytvořit stínové zpravodajské těleso legálně kryté informačním oddělením uvnitř propagačního úřadu vlády. K této skupině náleželi podplukovníci Houška a Třebický, majori Hajíček, Zuzka, Vosátka, Řezníček. V čele Propagačního úřadu totiž v té době stál bývalý přednosta II. oddělení Šimon Drgáč.¹⁾ Druhý plán počítal s přenesením zpravodajské činnosti do zahraničí. Tento plán rozpracoval plukovník František Moravec, který řídil vojenskou zpravodajskou službu.²⁾

Policie uzavřela dne 23. ledna 1939 dohodu s německou policií o vzájemné pomoci při potlačování komunistického nebezpečí. Pří-

Strážník Ondřej Hnátek se vydává do svého okrsku

¹⁾ Kural, Václav. *Vlastenci proti okupaci*, s. 23.

²⁾ Po dohodě se zástupcem britské zpravodajské služby majorem Gibsonem bylo rozhodnuto, že se vybraní zpravodajští důstojníci přemístí s vybranými materiály do Londýna. Materiály byly z budovy hlavního štábu vyváženy do vily majora Palečka. Odtud pak putovaly diplomatickým vozem přímo na velvyslanectví. Odtud pak byly, to už po obsazení protektorátu, odeslány diplomatickou poštou do Londýna.

pravy příslušníků policejních složek k odbojové činnosti většina publikací opomíjí. Výjimkou je snad pouze „Stínohra“ od Zbyňka a Marie Kožnarových, kteří popisují přípravy vzniku odbojové organizace Modrý kruh – Avala. Na jejím založení měl významný podíl bývalý odborový rada Jan Hajšman, který stál v čele tiskového a propagačního odboru ministerstva vnitra. Pod tímto eufemistickým názvem se skrývalo označení civilní zpravodajské služby. Při budování agenturní sítě samozřejmě využíval svých předcházejících kontaktů na funkcionáře policejních úřadů.

A pak přišel 14. březen 1939. „Už v 17.30 začala SS-Leibstandarte ‚Adolf Hitler‘ okupovat Ostravsko. Postup ukázal, že se nacisté nemýlili, když neočekávali žádný významnější odpor. Místní činitelé v Ostravě se zajímali pouze o to, jak udržet pořádek. Zřejmě v očekávání událostí rozmístili do ulic, kudy měly procházet německé jednotky, neozbrojené policisty. Pouze v Místku, jižně od Ostravy, kladla místní posádka odpor po téměř tři hodiny, než se na příkaz shora vzdala. Po celé zemi rezignovali vládní úředníci do té míry, že se dokonce ani nepokusili zničit svá důvěrná akta. Důležitou výjimkou z této obecné bezradnosti bylo několik důstojníků vojenské rozvědky. Jedenáct z nich uprchlo 14. března do Londýna – o své vlastní vůli – vzali s sebou nejdůležitější tajné materiály svého oddělení.“³⁾

Z publikovaných pramenů lze skutečně složit obraz, který potvrzuje výše citovaný mýtus o jediných předvídatelných a neohrožených příslušnících bezpečnostních složek, a to vojenských zpravodajů.

Co se tedy dělo dne 15. března v jednotlivých resortech, v jejichž strukturách působily zpravodajské a policejní orgány?

Uchované materiály vzniklé činností těchto složek,

jistě obsahovaly řadu citlivých údajů, které pro spolupracovníky zpravodajských služeb a policie mohly mít i cenu života. Za německou brannou mocí přijížděly také operační oddíly německých bezpečnostních složek. Pro obsazení českých zemí bylo připraveno v těchto oddílech 400–500 mužů. Operační oddíly byly tvořeny příslušníky gestapa a SD. K jejich úkolům patřilo mimo jiné obsazení důležitých úřadů a zabavení veškerého spisového materiálu a kartoték.

Na hlavním štábu něco po půlnoci se dali zpravodajci do likvidace svého archivu. Spisy spalovali v kotelně, na dvoře budovy, trhali na kousky a splachovali v klozetech. Kolem čtvrté hodiny ranní byly pryč do práce zapojeny i manželky zpravodajských důstojníků. Vynášely materiály ven v kufrech a doma je páliły v kamnech. Likvidace písemného materiálu byla dokončena kolem sedmé ranní. Současně probíhala demontáž fotolaboratoře a nahrávacího zařízení.⁴⁾

Jinak se postavila k věci policie. Na pražském policejním ředitelství se operační skupině složené z příslušníků gestapa a bezpečnostní služby (SD) podařilo zajistit téměř veškerý spisový materiál. Nejdůležitější byl odvezen k analýze do Berlína. Zbýlý byl uskladněn v novém sídle gestapa v Praze v Petschkově paláci. Z ukořistěných písemností měla největší význam státně bezpečnostní politická kartotéka. Obsahovala údaje, které po celou okupaci sloužily gestapu při pátrání po antifašistech. Poněkud jinak se vyvíjela situace na brněnském policejním ředitelství. Zde se operační skupině nepodařilo zajistit žádný spisový materiál. Následným pátráním bylo zjištěno, že státně bezpečnostní politická kartotéka je ukryta v Tišnově.⁵⁾ Podobně jako na pražském policejním ředitelství se vyvíjela situace i na ministerstvu zahraničí. Ukořistěné materiály Hájkovy zpravodajské

Pravnučka Štěpánka pokládá kytici pod pamětní desku Jaromíra Hnátky. Čestnou stráž tvoří členové Četnické pátrací stanice.

³⁾ *Masný Vojtěch: Protektorát a osud českého odboje, s. 45.*

⁴⁾ *Fárek, František: Stopy mizí v archívu, 184.*

ma/ 47. 104 voják

Členský průkaz č. 51546

Bratr JUDr. Jaroslav Ženatý

Datum narození 27. června 1913

Zaměstnání komisař SNB

Bydliště Praha-Hodkovičky 119
Ul. Nad Lesem 8

jest členem
SVAZU NÁRODNÍ REVOLUCE

sdužení Národního odboje

odbočky v Praze XV.

seznamu oprávněných členů karta oprávnění
Vlastnoruční podpis majitele průkazu

Tento průkaz ve spojení s jiným úředním průkazem s fotografií opravňuje k nošení odznaku SNR a je platný, je-li majitelem vlastnoručně podepsán, řádně potvrzen orgány SNR a je-li zaplacen členský příspěvek na příslušný rok.

Průkaz byl vydán dne 5 IX. 1947

tajemník jednatel

1946	1947	1948
------	------	------

JUDr. Ženatý vytvořil ze své politicky a policejně exponované funkce na pražském policejním ředitelství základnu pro odbojovou činnost. Rozehrál s pražským gestapem zpravodajskou hru. Posléze se stal její obětí i on sám.

Místo služeb hráli jsme na stanici karty. Seděli jsme kolem stolu, na němž jsme měli připraveno služební učivo, trestní zákon apod., aby to v případě překvapení vypadalo jako školení. Jeden četník se vždy díval z okna, aby avizoval případné nebezpečí... Okresní velitel německé národnosti – kapitán – se často rozčiloval, že sedm německých četníků má trojnásobné výsledky než sedm-

služby využili Němci k propagandě. V roce 1943 vyšel v nakladatelství Orbis „tendenčně podaný, ale přesto zajímavý“ pamflet autora Rudolfa Urbana s názvem „Tajné fondy III. sekce: z archívů MZ Republiky Československé“.⁶⁾

Poskytují nám však často citované prameny úplný obraz o dění pohnutého 15. března 1939 a o chování příslušníků českých bezpečnostních služeb?

Božena Muzikářová, která byla zařazena jako pomocná kancelářská síla v oddělení „presidium B“ u policejního rady doktora Josefa Vyslouzila, popisuje průběh 15. března 1939 takto: „Tento den vlastně začala moje odbojová činnost proti Němcům, neboť jsme se v ranních hodinách dozvěděli z rádia, že Němci překročili hranice ... republiky, první naše odbojová činnost směřovala k tomu, abychom zničili všechny spisy, které měly pro Němce nesmírný význam, v první řadě pak kartotéky konfidentů a příslušníků komunistické strany. Tento materiál byl jednak ničen v policejní budově v Praze I, Na Perštýně č. 9, jednak jsem jej předávala mému nynějšímu manželovi štáb. strážmistru Ladislavu Muzikářovi.“⁷⁾

ČEŠTÍ ČETNÍCI A POLICISTÉ ZA PROTEKTORÁTU

„My četníci jsme vykonávali během války službu dál, ale s pasivní rezistencí, tj. vyřizovali jsme běžnou agendu, velitel nám vypisoval černé služby.

desát četníků českých.“⁸⁾

Pasivní rezistence byla skutečně jednou z možností, jak se vyrovnat s protektorátní realitou. Byly však i jiné cesty. V řadě pramenů jsou již podrobně popsány osudy Jaroslava Nachtmana a Oskara Felkla. První z nich byl českým strážníkem, druhý českým četníkem. Oba se stali kádrovými pracovníky gestapa. Nachtman pražského a Felkl kladenského. Nachtman snad z mladické touhy být opravdovým kriminalistou a nezůstat jen u řízení dopravy a hlídkování. Druhý snad pod nátlakem. První z nich vytvářel se svým šéfem Willy Leimerem z protiparašutistického oddělení gestapa volavčí síť, ve kterých uvízla řada odbojových pracovníků. Jeho posledním „úlovkem“ byl ing. Bradáč, který na samém sklonku války založil pod decentním dohledem gestapa odbojovou organizaci Brutus. Ten druhý se temně proslavil šetřením kolem tajuplného dopisu, ve skutečnosti snad milostného dopisu na rozchodnou, které dalo záminku k vyhlazení Lidic. Ten první se v relativním klidu nakonec usadil ve Spolkové republice Německo. Ten druhý po válce napřed okusil na vlastní kůži bolest, kterou dřív působil zvířeckým mučením jiných. Potom byl souzen a popraven.

V období protektorátu zůstal zachován systém policejních úřadů.⁹⁾ Přednostům, kteří stáli v jejich čele, byli kromě administrativního personálu podřízeni i velitele uniformované a neuniformované policie. Uniformovaná i neuniformovaná policie tvořila samostatné sbory.

Velitelství vládní kriminální policie byla v Praze a v Brně. Nejvyšší výkonný článek tvořila kriminální ředitelství. Ředitelství se dělilo podle zaměření na čtyři kriminální inspekce (označované římskými čísli-

⁶⁾ Gebhart, Jan a Koutek, Jaroslav a Kuklík, Jan: Na frontách tajné války, s. 59.

⁷⁾ Lukeš, Igor: Československo mezi Stalinem a Hitlerem, str. 271, poznámka č. 29.

⁸⁾ Činnost v době okupace a revoluci. Vyjádření Boženy Muzikářové nar. 19. února 1914, bytem Praha 1, Kozí č. 3, ze dne 24. listopadu 1947.

⁹⁾ Fara, František: Četnické vzpomínky, s. 81.

⁹⁾ V Čechách 4 policejní ředitelství (Praha, České Budějovice, Hradec Králové, Plzeň), 3 policejní úřady (Domažlice, Kladno, Náchod). Počet policejních úřadů se postupně rozrůstal (Terezín, Vysoké nad Jizerou) a 1 expositura (Police nad Metují). Na Moravě 3 policejní ředitelství (Brno, Moravská Ostrava, Olomouc). Jeden policejní úřad (Jihlava) a později přibýly ještě další dva úřady (Moravská Nová Ves, Jemnice). Macek, Pavel a Uhlíř, Lubomír. Dějiny policie a četnictva, s. 57.

cemi) a dále na komisariáty. Komisariát KIV/2 na pražském policejním ředitelství vedl JUDr. Ženatý.

Jeho skupině se říkalo pátrací skupina pro zvláštní úkoly. K těmto zvláštním úkolům patřilo i udržování styků s pražským gestapem. Od gestapa administrativně přebíral případy, které gestapo předávalo do působnosti české policie. Ale podstatnější bylo, že zajišťoval výrobu krycích dokladů pro příslušníky gestapa, ale i pro konfidenty. Doktor Ženatý měl tak poměrně solidní přehled.¹⁰⁾

Protektorátní území zabíralo neúplný prostor dvou bývalých československých zemských četnických velitelství. Tato velitelství zůstala zachována. Zachovány zůstaly i další organizační články: četnická oddělení, okresní četnická velitelství a četnické stanice. Na stanici sloužili nejméně dva muži, zpravidla čtyři. Velitelem byl vrchní strážmistr.¹¹⁾

Výrazem tendence směřující k centralizaci bezpečnostního systému bylo zejména vládní nařízení číslo 250 z 9. 7. 1942 o obecní výkonné policii a vládní nařízení z 28. 3. 1944 o protektorátní policii. Tímto nařízením došlo k vytvoření jednotné protektorátní policie, které příslušela veškerá policejní moc v protektorátu, pokud však podle zvláštních ustanovení nepříslušela říšským orgánům.

POČÁTKY ZPRAVODAJSKÉ ČINNOSTI JUDR. ŽENATÉHO

Němci se snažili počátkem září 1939 vytěžit ze stability Protektorátu politický kapitál. K tomu ovšem potřebovali publicitu: „Na konci září pozvali nacisté novináře z neutrálních zemí k cestě po Protektorátu. Propagandisté však téměř šlápli vedle, když se neznámý pachatel pokusil vsunout do kapes návštěvníků protiněmecké letáky; pokus byl odhalen na poslední chvíli. Dokonce i prezident udělal sarkastickou narážku na to, ne že on, ale Neurath je skutečným pánem. Incidentsy tohoto druhu však nezkazily celkový mírový dojem země.“¹²⁾

A právě v této době navázal JUDr. Jaroslav Ženatý podle Karla Pacnera kontakty s britskou zpravodajskou službou. Ale nechme vzpomínat samotného doktora Ženatého: „Někdy v zimě 1939–40 se v Praze konal sjezd zahraničně politických novinářů z celého světa... Německé protektorátní úřady to pokládaly za velmi důležitou, ale důvěrnou akci. Seznam účastníků

sjezdu byl tajný, ale my na policejním prezidiu jsme ho dostali. Studoval jsem tehdy soukromě na Britském institutu angličtiny a jeden z mých učitelů mě o tento přehled požádal. Zřejmě pracoval pro tajnou službu.“¹³⁾

Zpočátku se tedy nejednalo o systematickou odbojovou činnost, ale o příležitostné získávání informací. JUDr. Ženatý

vzpomíná dále:

„Většinu informací jsme získávali od českých detektivů, kteří byli přiděleni gestapu... Ti se v podvečer vraceli na prezidium, aby ohlásili. Kolik hodin pracovali, a podle toho mohli být zaplaceni. Asi pět nebo šest z těch třiceti ke mně zaskakovali na kus řeči a svěřovali se s různými důvěrnými informacemi o zatčených, o udavačích a podobně. Ale nebylo nic organizovaného, jenom předpokládali, že mám na někoho spojení.“¹⁴⁾

Komisař toto spojení opravdu měl. Dvakrát nebo třikrát za měsíc chodil za Karlem Strnadem, který pracoval v prezidentské kanceláři na Hradě a udržoval kontakt se zpravodajskou organizací ÚVOD. Právě jeho prostřednictvím předal JUDr. Ženatý do Londýna informaci, že úkryt parašutistů v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze prozradil další z parašutistů Čurda.¹⁵⁾

A takto popisuje JUDr. Ženatý své další kontakty do ciziny: „Mým dobrým kamarádem byl Mojmir Dvořák, ředitel firmy Amerex. Spojku dělala jeho žena Lízinka. Židovka, které jsem vystavil občanskou legitimaci bez potupného označení J – Jude, takže mohla žít bez omezení. A ta měla přes Jiříčka, dalšího Žida s dokumenty ode mne, kontakt s komunistickou skupinou Moláka. Kromě toho jsem se v paláci Lucerna seznámil s tajemníkem švýcarského konzulátu René Wiengartnerem, kterému jsem říkal věci, aniž jsem věděl, co s nimi dělá dál. Ovšem když mi oznámil, že odjíždí natrvalo, dal jsem mu balík dokumentů, aby je předal některé spojenecké zpravodajské službě.

Bedřich Vondráček pracoval pro odbojovou organizaci Blaník jako spojka.

¹⁰⁾ Šocel, Jiří: *Ďáblova past. 97 – s odkazem na AFMV 325-140-150. Dr. Jaroslav Ženatý. 325-105-7/12 – Nachtman.*

¹¹⁾ Macek, Pavel a Uhlíř, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva, s. 91.*

¹²⁾ Mastný, Vojtěch: *Protektorát a osud českého odboje, s. 109.*

¹³⁾ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945, s. 83.*

¹⁴⁾ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945, s. 192.*

¹⁵⁾ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945, s. 193.*

¹⁶⁾ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945, s. 194.*

Po válce jsem se dozvěděl, že to opravdu udělal.“¹⁶⁾

Na základě výše uvedeného popisu se nám může jevit, že JUDr. Ženatý se zejména v prvních letech okupace nechoval jako profesionál, ale spíš jako bohém, rozdávající informace na potkání. V této souvislosti je vhodné uvést následující charakteristiku: „Jemnost manévrování Čechů během prvních dvou let okupace vzdoruje jednoduchému klasifikování termínem odboj proti nacistům. Hranice mezi kolaborací a odporem byla pohyblivá a tytéž osoby se angažovaly na obou stranách. V květnu 1941 ještě existovalo základní porozumění mezi protektorátní vládou, probenešovským podzemím a emigranty. Těch několik ‚aktivistů‘ a svedených komunistů nemohlo ohrozit tento politický konsensus. Relativně benevolentní Neurathův režim umožňoval politikům pohybovat se mezi účelovými postoji a opatrnou opozicí. Zvyšující

Novotný. ‚Mezi uniformovanými strážníky jsme vytihovali asi stovku mužů, dalších padesát mezi detektivy a vyššími úředníky,‘ říkal Ženatý, který s Novotným kamarádil. ‚Tato podzemní organizace sbírala informace ještě cílevědoměji, než to dosud dělali jednotliví policisté.‘ Ženatý vzpomíná, že se dozvídali a aktivity některých kolaborantů a zrádců a o honičce za Třemi králi.“¹⁸⁾

Dejme však slovo přímo Josefu Novotnému: „Během okupace Čech a Moravy jsem byl zaměstnán na policejním ředitelství v Praze, odděl. pres. B, jako policejní akt. adjunkt. V měsíci listopadu 1941 jsem byl vyzván JUDr. Jaroslavem Ženatým, policejním komisařem, který pracoval ve stejném oddělení, abych se zúčastnil odbojové práce proti okupantům. Bylo mi svěřeno, abych získal plány budovy pražského rozhlasu na Stalinově tř. i v Karlíně, zpracoval

všechny možnosti obsazení hlavního stanu gestapa, Petschkova paláce, kteroužto akci jsem měl vésti v čele výkonných orgánů neuniformované policie za asistence našich spolupracovníků z řad policie uniformované. Dr. Jašek a Dr. Ženatý získali na všech pražských policejních komisařstvech spolehlivé spojky, jejichž seznam jsem s dr. Jaškem uchovával. Mobilizačním heslem měl být výraz Blaník vítězí.“¹⁹⁾

Zapojení skupiny pyrotechniků do ilegální odbojové činnosti umožnily organizační změny na policejním ředitelství. „V roce 1942 byla pyrotechnická skupina tehdejšího policejního ředitelství v Praze, složená z Dr. Jaška, insp. Dlouhého, vrch. kanc. oficianta Bahenského a officianta Floriána, odpojena od býv. oddělení zbrojních pasů a přidělena k odd. pres. B, ke skupině

Protektorátní řidičský průkaz Jaromíra Hnátky.

se tlak nacistů učinil však takové manévrování stále těžším, a nakonec donutil Prahu a Londýn zaujmout jednoznačná stanoviska.“¹⁷⁾

VZNIK SKUPINY BLANÍK

Karel Pacner na základě sdělení Jaroslava Ženatého označuje za hlavní osobu při vzniku organizace štábního kpt. Josefa Novotného: „Policisté se ani po rozbití skupin svých kolegů vedených Jarošem a Müllerem nevzdávali. V létě 1941 vznikla na pražském policejním ředitelství druhá garnitura odboje. Novou buňku založil pod názvem Blaník štábní kapitán Josef

K IV/2, jejímž vedoucím byl Dr. Ženatý a zástupcem vrch. tajemník Novotný. V té době se za vedení Dr. Ženatého vytvořila odbojová skupina složená z policejních zaměstnanců s názvem ‚Blaník‘. Činnost nás pyrotechniků spočívala v tom, že ve skladě pro nalezenou munici v Hostivících byly odděleně ukryty použitelné zbraně, střelivo, ruční granáty a počítáno s tímto materiálem pro akce v budoucím ozbrojeném boji proti Němcům. Dále byla v r. 1942 oddělením Dr. Ženatého neznámým mi způsobem získána tiskárna ilegálně-komunistické organizace a na místo toho, aby byla odevzdána Němcům, jak se mělo stát na základě protokolovaného spisu, byla na našem skladě v Hostivících zakopána a po revolučních dnech odevzdána... Dr. Jašek poskytoval úkryt gestapem hledaným osobám a měl spojení se skupinou, která měla styky se sovětskými místy. Této skupině Jašek opatroval také zbraně. V srpnu 1944 byl Dr. Jašek

¹⁷⁾ Mastný, Vojtěch: *Protektorát a osud českého odboje*, s. 163

¹⁸⁾ Pacner, Karel. *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914 – 1989. Díl. II 1939–1945*, s. 193.

¹⁹⁾ Josef Novotný – *Hlášení člena odbojové organizace „Blaník“ z 3. února 1947. Podle dotazníku o odbojové činnosti: Josef Novotný, nar. 21. 7. 1912, Chomutov II, bytem Praha XV – Braník ženatý, dcera Marta.*

zatčen a v prosinci téhož roku popraven.“²⁰⁾

Odbojová činnost skupiny Blaník vyžadovala ovšem i kvalitní spojení. V roce 1941 Ženatý oslovil krim. obv. inspektora Václava Křemena, nar. 1. 12. 1891, který byl vedoucím provozu garáží policejního ředitelství. On začal spolupracovat a spolu s ním policisté – šoféři, kterých bylo více než 30. Díky pohybu vozidel po celé Praze bylo možné navázat spojení se všemi služebnami a vytvořit tak síť spolehlivých spolupracovníků, kdy každý znal pouze dva další kolegy. Automobily byl rovněž převážen materiál, ale také benzin do tajného skladu. V roce 1942 převzala garáže uniformovaná protektorátní policie a novým velitelem se stal vrchní strážmistr Jiří Laštovka, nar. 27. 7. 1896, který v činnosti svého předchůdce pokračoval. Pro odbojovou činnost získal také další policisty. Uvedeni jsou bez hodnosti: Blecku Antonína, Rudolfa Škorpila, Karla Kořínka, Jana Sobotu, Bohuslava Churáně, Stanislava Bláhu, Vojtěcha Smoláka, Karla Luxe a Bedřicha Vondráčka.²¹⁾

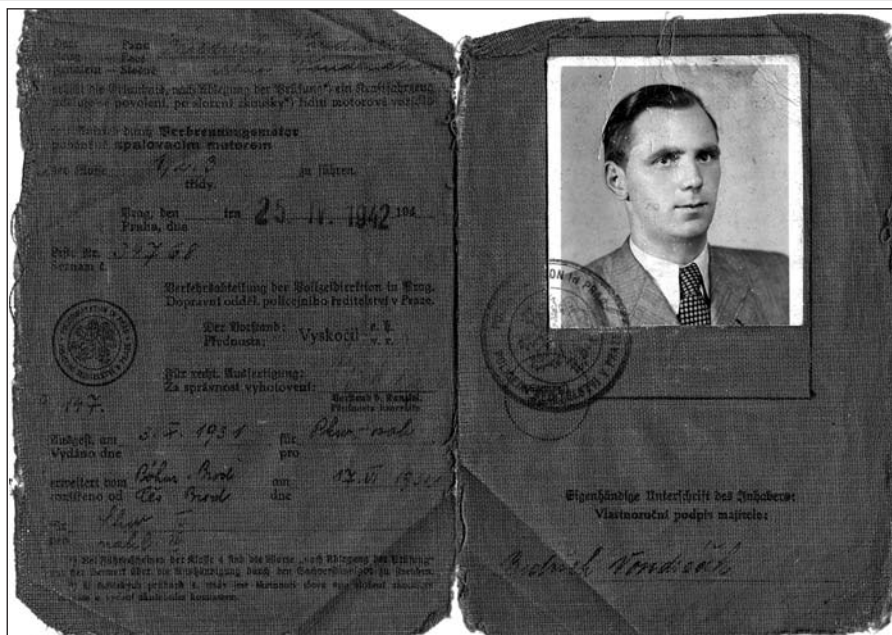
Jiří Laštovka dostával pokyny od člena Blaníku RNDr. Jaška. Po jeho zatčení již pracovala tato skupina samostatně a připravovala se na povstání.²²⁾

Gestapo však činnost JUDr. Ženatého sledovalo. Správně vyhodnotilo, že styk s manželi Dvořákovými prostřednictvím firmy AMEREX je kanál do zahraničí. Stejně vědělo o jeho vyjednávání s gen. Fabiánem a plk. Jandou z vládního vojska.²³⁾

Příslušníci gestapa považovali policistu Jaroslava Ženatého za skutečného profesionála, a proto jeho zatčení zinscenovali jako zpravodajskou kombinaci.

ZATČENÍ JUDr. ŽENATÉHO

V dotazníku o činnosti v odboji uvádí JUDr. Ženatý jako datum svého zatčení gestapem 3. srpen 1943. Karel Pacner však situuje Ženatého zatčení do „jednoho podzimního dne“ roku 1943. Ten den se vydal kriminální komisař Ženatý se svou přítelkyní do kina Lucerna. Po skončení představení mu přítelkyně podávala plášť s udiveným výrazem ve tváři. Ale

Protektorátní řidičský průkaz Bedřicha Vondráčka.

nechme prostřednictvím Karla Pacnera už vzpomínat samotného doktora Ženatého: „Moc jsem si toho nevšiml a šel jsem k šatně. Najednou na mě skočili tři nebo čtyři silní chlapi. Měl jsem v kapse revolver, ale co jsem s ním mohl mezi lidmi dělat. Odtáhli mě do auta, na hlavu nasadili kapuci. Vozili mě 15 až 20 minut, pak mně odtáhli do čtvrtého poschodí – počítal jsem rovné úseky mezi schodišti. Když mně kapuci sundali, seděli jsme v přepychovém bytě.“²⁴⁾

Jiří Šolc zřejmě vycházel při rekonstrukci výsledku doktora Ženatého z výpovědi Nachtmana a možná i dalších gestapáků: „Nechali mu zavážené oči a ubezpečili ho, že se nemusí bát, že není zatčen, ale unesen vedením českého odboje. Jednal s ním N. Holejko a V. Kindl jako představitel parašutistů z Ruska a Anglie. Prý vědí o ochotě policistů na policejním prezidiu spolupracovat, ale chtějí vědět, kdo je tam spolehlivý, jak dalece je organizace rozvinuta. Co podniká, kam ve svých přípravách směřuje a jak je s nimi daleko, kdo ji tvoří, jaké jsou její možnosti a co by potřebovala od ústředí odboje. Naznačili mu také možnost spojení se zahraničím a předávání jeho do Londýna či Moskvy. Oči má zakryty z důvodů konspiračních, aby je nepoznal. Aby nevěděl, kdo s ním jedná.“²⁵⁾

Ale předejme slovo opět kriminálnímu komisaři: „Hned jsem věděl, že je to past. Chtěli se napojit na moji ilegální organizaci – ale já jim tvrdil, že o žádné nevím. Asi po dvou hodinách hovor skončil. Potom jsme všichni usnuli v křeslech.“²⁶⁾

Náročně zinscenované divadlo se minulo účinkem a tak: „Ráno přišel gestapácký komisař Leimer v uni-

²⁰⁾ Doplněk k dotazníku o činnosti k odboji. Antonín Dlouhý, nar. 28. 9. 1901, Praha XIX, Vlevarská 21.

²¹⁾ Bedřich Vondráček, nar. 27. 2. 1912 je dědou Ondřeje Hnátky, spoluautora tohoto příspěvku.

²²⁾ Hnátek, Ondřej: Policejní revoluční organizace – Blaník in. Galaš, Radek a Rulc, Jiří. (ed.) Almanach Příspěvků III. konference policejních historiků. Praha 2008. s. 405–411.

²³⁾ Šolc, Jiří: Dáblova past, s. 98.

²⁴⁾ Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945, s. 194.

²⁵⁾ Šolc, Jiří: Dáblova past, s. 99.

²⁶⁾ Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914 – 1989. Díl. II 1939–194

formě: Tak jsme vás dostali, pane doktore! Máme proti vám důkazy. Vzápětí přivedli oteklého, krvácejícího a spoutaného Nachtmana: Přiznávám, že jsem dva roky podával doktoru Ženatému informace z gestapa. Chtěl ode mne třeba vědět, kde jsou schované seznamy českých konfidentů... A tak dál. I když mnohé z toho, co vypovídal byla pravda. Ženatý kličkoval dál. Nic nepřiznal – a oni mu nic nedokázali. Potom chtěl jít na záchod. Když mě tam zavedli uviděl jsem v míse možná třicet napůl vykouřených cigaret. A mně svitlo, zřejmě je kouřil Nachtman. Z nich mu otekla tvář a rty. Rány se daly nakamuflovat. Opět jsem si uvědomil německou vychytralost a profesionalitu.“²⁷⁾

Ani regulární výslech tedy nepřinesl žádné výsledky. Proto byl gestapem zatčen Ženatého pomocník škpt. Novotný. Po čtrnácti dnech se však nepodařilo zjistit nic, co by mohlo být podkladem k předání Ženatého německému soudu. Nakonec gestapo rozhodlo předat Ženatého do Terezína.²⁸⁾

V dotazníku o odbojové činnosti uvádí škpt. Josef Novotný jako datum svého zatčení 13. srpen 1943: „...byl jsem zatčen gestapem v Praze, oddělením parašutistickým. Mým referentem byl k. k. Leimer, později krim. zam. Schnabel. Vězněn jsem byl do 28. 2. 1944 v Praze na Pankráci pod jménem Jaromír Černý, nar. 6. 1. 00 v přísné samovazbě, později pak v Malé pevnosti v Terezíně, kde jsem zůstal do květnové revoluce.“

Zde ještě zachránil život nejen sobě, ale i JUDr. Ženatému: „Začátkem ledna 1945 došly do Malé pevnosti příkazy k transportu do Mauthausenu /Transportzettel/ s tím, abychom byli zaplynováni /Wird dem KL Mauthausen zugeführt.../. Tyto jsem zničil, při urgenci pak jsem Jöckelovi, terezínskému veliteli, dojití těchto příkazů zapřel a jen tím jsme oba zůstali na živu.“²⁹⁾

KVĚTNOVÉ POVSTÁNÍ

Začátkem května 1945 docházel Nachtman už pravidelně do štábu organizace Brutus, která sídlila přímo v centru Prahy na Václavském náměstí v paláci Koruna.

„Celonárodní povstání začalo v prvních květnových dnech. A od počátku mělo složitý politický i vojenský vývoj. To proto, že se v něm prolínalo

mnoho zájmů, leckdo si na něm chtěl „přihrát svojí polívičku“ a že od samého počátku povstanci v ozbrojeném boji se zbytky fanatických Němců, především SSmanů, neměli příliš šancí. Povstání samo nebylo dobře připravené. Pro ty, kteří ho chtěli organizovat, vypuklo příliš brzo. A teď se na něm chtěli přiživit političtí dobrodruzi, jako např. ti, kteří z pověření Franka spřádali nereálné plány na vytvoření „českomoravské vlády“ v čele s Bienertem, která by se nepochybně dohodla s nacisty a jistě by i souhlasila se sudetoněmeckou autonomií. Povstání zaskočilo i komunisty.“³⁰⁾

Nachtman však očividně zaskočen nebyl. Nezdržoval se už ani doma, kde byl příliš známý, ale přespával u své nové milenky.

Zaskočení nechtěli být ani pražští policisté. A tak si 5. května pro svého někdejšího představeného JUDr. Ženatého přijeli do Terezína a ustavili ho zpět do funkce.

Ing. Bradáč také ctil svoje závazky a Nachtman se tak mohl již 5. května na jeho zavolání dostavit do štábu organizace Brutus. Štáb se později přesunul do hotelu Ambassador. Z vojáků byli ve štábu zastoupeni gen. Hrabčík, plk. Šincl, gen. Rytíř, mjr. Bura. Organizace měla spojení na Českou národní radu i na vojenské velitelství Bartoš. Nachtman vystupoval v organizaci pod jménem Dr. Kejvan a byla mu svěřena funkce velitele ochrany štábu.³¹⁾

JUDr. Ženatý se mezitím ujal své funkce na policejním ředitelství. Už 6. května vypátrali jeho agenti Nachtmana ve štábu v hotelu Ambassador. Požadovali po gen. Hrabčíkovi jeho vydání. Ten to však odmítl. Proto Ženatý vymyslel lest. Vyslal své detektivy za gen. Hrabčíkem znovu. Ti tvrdili, že Nachtmana potřebují, aby jim pomohl vyjednávat s příslušníky gestapa, kteří se opevnili v jednom objektu Na Příkopě. Generál Hrabčík svolil až poté, co jeden z detektivů zůstal ve štábu organizace Brutus jako rukojmí. Detektivové dovedli Nachtmana až na Můstek. Tady ho v jedné pasáži po krátké potyčce přemohli a nasadili mu pouta.³²⁾

Potom ho předvedli do Bartolomějské ulice k svému představenému. JUDr. Ženatý přivítal Nachtmana slovy, která zněla možná pateticky, ale zřejmě byla v dané situaci myšlena vážně: „Tady jsi, ty pse! Teď s tebou skončím. Proč jsi mě nechal zatknout?“³³⁾

Nicméně Nachtmana nezastřelili, ale naopak ho neustále převáželi po Praze po různých skrýších, a hlavně bedlivě střežili.

Dne 9. května 1945 byl Nachtman převezen do Petschkova paláce a uvězněn v jedné z podzemních

²⁷⁾ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–194*, s. 195.

²⁸⁾ Šolc, Jiří: *Đáblova past*, s. 99 s odkazem na AFMV – 3305 –701.3/220. Případ J. Ženatého.

²⁹⁾ Josef Novotný – *Hlášení člena odbojové organizace „Blaník“ z 3. února 1947.*

³⁰⁾ Nejprve v těch místech, která byla blízko frontě a působily tam partyzánské oddíly. Ještě 1. května vypuklo povstání v Přerově, nacisté je však krvavě potlačili. Podobně dopadl o den později pokus o povstání v Nymburce. Protiněmecká vystoupení se přenesla do Poděbrad, Nového Bydžova a Chlumce. Dne 3. května začalo povstání na Železnobrodsku, Semilsku, Jičínsku a Novopacku, byla osvobozena Příbram a Beroun. Další den lidé povstali na Kladně a okolí, tedy necelých dvacet kilometrů od Prahy. Konečně 5. května začalo povstání i v Praze. Začalo nevinně – vlastně již 4. května odstraňováním německých nápisů (ty zmizely 5. května všechny a lidé začaly odzbrojovat německé a maďarské vojáky) Techjman, Miroslav: *Zdvihnout pušku a jít bojovat. (II. čs. odboj.)*, 52.

³¹⁾ Šolc, Jiří: *Đáblova past* s. 178 s odkazem na AFMV 325–105-1/14. Protokol s Františkem Spurným.

³²⁾ Šolc, Jiří: *Đáblova past*, s. 178.

³³⁾ Šolc, Jiří: *Đáblova past* s. 179 s odvoláním na AFMV V 19152/V/443. Protokol z výslechu J. Nachtmana.

kobek. Česká národní rada udělala kozla zahradníkem a jmenovala správcem někdejšího sídla gestapa prof. Ladislava Vaňka-Jindru. Nachtman byl ukázán důstojníkům sovětské kontrarozvědky SMĚRŠ. Ti projevíli zájem a tak byl v dalších dnech vyslýchán střídavě JUDr. Ženatým a sovětskými důstojníky.

„10. května 1945 přistálo v Praze sovětské letadlo s československou vládou. O šest dní později se sem vrátil prezident E. Beneš. Byl triumfálně přivítán rozjásanou Prahou. Dne 17. května prošli Prahou vojáci z východu, z 1. čs. armádního sboru. Do Prahy je přivedl generál Klapálek, prošli dlouhou cestu od Sokolova přes Duklu, Ostravu, cestu při níž ztratili tisíce kamarádů a z boje vyřadili 14 000 nepřátelských vojáků. O dalších několik dní později přivítala Praha stejně srdečně vojáky ze západu. Tankovou brigádou a jednotkami, které ji předcházely prošlo přes 10 000 mužů, z nich zahynulo přes 600. Konečně 13. srpna 1945 přistálo na Ruzyňském letišti 54 československých letadel s letci z Velké Británie. Na západě bojovalo 3 563 letců a jen ve službách RAF jich zahynulo 560.“

ZÁVĚR

Nastala doba počítání ztrát, pozdního hrdinství, které někdy maskovalo obyčejné násilí. Nadešel čas skládání účtů. Ale také vytváření mýtů a nových zpravodajských her. A muži v bezpečnostních složkách už musí zase volit: jaký postoj zaujmout k měnícím se poměrům.

Komisaře Willi Leimera a Jaroslava Nachtmana vyměnil odbojář a zároveň agent gestapa Vaněk-Jindra se sovětským zpravodajským důstojníkem za housle.

František Moravec se musel hájit před řadou obvinění. Kromě jiného mu bylo kladeno za vinu, že v březnu 1939 nezajistil zničení materiálů vojenské zpravodajské služby také na podřízených součástech. Aktivně proti němu vystupoval i jeho bývalý podřízený Josef Bártík, v té době přednosta odboru „Z“ ministerstva vnitra, tedy šéf civilní zpravodajské služby. A JUDr. Jaroslav Ženatý a jeho organizace Blaník? Upadly v zapomnění.

Policie České republiky si v současné době nejen vytváří nové image, ale mění i svou vnitřní „firemní“ kulturu. Do dějin policie patří nejen ti policisté a četníci, jejichž pamětní desky na zdech pražských domů dosvědčující hrdinskou smrt v květnovém povstání. Patří do nich i bývalý četník Oskar Felkl stejně tak

jako bývalý strážník Jaroslav Nachtman, ze kterých se stali obávaní kádroví pracovníci gestapa. Patří do nich ale i četník František Fara a další, kteří se v těžké době okupace snažili, v rámci svých možností, ulehčit těžkou dobu nejen sobě, ale i jiným. Patří do nich i odbojová skupina Blaník JUDr. Jaroslava Ženatého.

O kvalitě „firemní“ kultury Policie České republiky bude vypovídat i to, jak dokáže nejen porozumět, ale i pochopit minulé a pochopené zpracovat do příběhů o vlastní historii.

PRAMENY

Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988.

Fara, František. Četnické vzpomínky. Praha: Radan Lášek – Codyprint 2001. ISBN 80-902964-4-0.

Fárek, František. Stopy mizí v archívu. Praha: Vyšehrad, 1975.

Fremund, Karel: Konec Pražského gestapa. Praha: Magnet, 1972.

Gebhart, Jan; Koutek, Jaroslav a Kuklík, Jan. Na frontách tajné války. Kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1938–1941. Praha: Panorama, 1989.

Hnátek, Ondřej. Policejní revoluční organizace – Blaník in. Galaš, Radek a Rulc, Jiří (ed.). Almanach Příspěvků III. konference policejních historiků. Praha 2008.

Kožnar, Zbyněk a Kožnarová, Marie: Stínohra. Třináct let československým zpravodajcem. Praha: VIDEOPRESS MON, 1985.

Kural, Václav: Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího. Praha: Karolinum, 1997. ISBN – 80-7184-397-0.

Lukeš, Igor: Československo mezi Stalinem a Hitlerem. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-015-X.

Macek, Pavel a Uhlíř, Lubomír: Dějiny policie a četnictva III. 1. vyd. Praha: Policie History. 2001. ISBN – 80-86477-01-0.

Mastný, Vojtěch: Protektorát a osud českého národa. 1. vyd. Praha, Eurolex Bohemia, s. r. o. ISBN 80-86432-56-4.

Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989. Díl. II 1939–1945. Praha: Themis 2002. ISBN 80-7312-008-9.

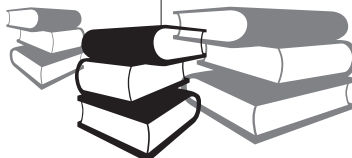
Plesník, Vladimír: Zemřel tajný zdroj, který pomohl odhalit skandál Watergate. Právo č. 299, r. 18 z pondělí 22. prosince 2008, s. 9.

Stern, Jan: Totem, incest a tabu a odkouzlení buržoasie. 1. vyd. Malvern, 2007. ISBN 978-80-86702-28-5.

Šolc, Jiří: Dáblova past. Praha: Exact service, s. r. o., 1993. ISBN 80-901380-3-9.

Tejchman, Miroslav: Zdvihnout pušku a jít bojovat. (II. čs. odboj.) Jinočany: H&H. ISBN 80-854467-55-0.

Foto a reprofoto autoři

³⁴⁾ Tejchman, Miroslav: Zdvihnout pušku a jít bojovat. (II. čs. odboj.), 57.

NÁSLEDKY NEHOD V ZEMÍCH OECD

Pplk. ing. Josef TESAŘÍK

V odborné literatuře se uvádí, že první nehoda motorového vozidla v silničním provozu, která skončila smrtí účastníků, se stala 17. srpna 1896 v Londýně a od té doby se ukazuje, že provoz motorových vozidel, nezbytný v současné době pro život společnosti i jednotlivce, nezůstává bohužel bez následků pro jejich uživatele i ostatní účastníky silničního provozu. Velmi často a velmi mnoho za tuto potřebu spoluvytvářející synonymum konce 2. a začátku 3. tisíciletí platíme tím nejcennějším – lidskými životy nebo, v tom šťastnějším případě, zraněním. Přestože se doprava považuje za velmi důležitý prvek pro prosperitu společnosti a každého jednotlivce, je ve stále větší míře postupně vnímána jako potenciální nebezpečí. Konec 20. století byl v Evropě poznamenán řadou dramatických železničních neštěstí, pádem letadla Concorde nebo ztroskotáním Eriky, přičemž všechny tyto katastrofy jsou vryty do naší paměti. Bohužel ani století nové se bez tragických nehod neobešlo (např. pád letadla Air France do vod Atlantského oceánu – 228 mrtvých, pád letounu Tupolev se 153 mrtvými apod.). Nicméně úroveň přijímání těchto bezpečnostních nedostatků není vždy logická. Jak jinak by bylo možno vysvětlit relativní toleranci vzhledem k silničním dopravním nehodám, kdy každým rokem zahyne na evropských silnicích kolem 100 000 osob, což je jev ekvivalentní vymazání středně velkého města z mapy. Každý den je celkový počet lidí usmrcených na evropských silnicích prakticky stejný, jako by tomu bylo při pádu velkého letadla. Oběti silničních dopravních nehod, tj. usmrcené nebo zraněné osoby, přicházejí společnost na desítky miliard eur, ale lidské náklady těchto ztrát jsou nevyčísitelné. Cena, která se platí za mobilitu v Evropě, je stále velmi vysoká. Přestože počet osob usmrcených při silničních dopravních nehodách od počátku 90. let značně poklesl, zůstávají absolutní čísla stále ještě velmi vysoká.

Problematikou následků nehod, ale zejména vytvářením nástrojů pro účinný boj s touto moderní metlou lidstva, jak jsou také někdy katastrofy na silnicích vnímány, se zabývá mnoho mezinárodních vládních i nevládních institucí (OSN, WHO, EU, ITF, OECD apod.). Jednou z nich je IRTAD OECD, jehož letošní první zasedání se konalo ve dnech 23. -24. 03. 2009 v Paříži a jednalo se již o 40. zasedání skupiny IRTAD (International Traffic Safety Data and Analysis Group). Celkem bylo přítomno 35 zástupců z 20 států - členů IRTAD (včetně zástupců z ČR) a dále zástupci mezinárodních organizací (JTRC OECD/ITF, DG TREN, FIA Foundation a World Bank). Zástupci ETSC (European Transport Safety Council) a GRSP (Global Road Safety Partnership) se zúčastnili jako pozorovatelé.

V průběhu jednání byla představena řada projektů, řešených členy IRTADu, dotýkajících se přímo bezpečnosti silničního provozu:

- Nehodovost autobusů,
- Vliv rychlosti jízdy na následky nehod,
- Švédská zkušenost s třípruhovými komunikacemi (2 + 1) s oddělením jízdních pásů lanovými svodidly, nebo rýhovanými vodíci proužky,
- Ambiciózní cíle bezpečnosti silničního provozu (je pravidelně aktualizována zprávami jednotlivých zemí) a slouží jako podklad pro stanovisko OECD a ITF pro jednání s generálním tajemníkem OSN,
- Nehodovost „těžkých vozidel“,
- Problematika drog v dopravě,
- Problematika bezpečnosti chodců v urbanizovaném prostředí apod.

Součástí každého zasedání jsou příspěvky zástupců všech zúčastněných států o nejnovějším vývoji národních dopravních a nehodových statistik. Přehled o vývoji v roce 2008 je v následující tabulce (počet usmrcených osob odpovídá stavu zjištěném do 30 dnů po nehodě)

a ne ve všech zemích se již jedná o konečné počty.

Pozn.: v následujících národních informacích o nehodách a jejich následcích jsou uváděny počty osobních nehod (=nehody, kde došlo k usmrcení nebo zranění osob) a počty usmrcených a zraněných osob odpovídajících, až na výjimky, stavu zjištěném do 30 dní po nehodě.

Stát	usmrceno r. 2008; stav do 30 ti dnů	rozdíl v %; oproti r. 2007
Slovensko	214	-27,0 %
Island	12	-20,0 %
Maďarsko	996	-19,2 %
Španělsko	3 102	-18,9 %
Irsko	279	-17,5 %
Švédsko	397	-15,7 %
Belgie	922	-13,6 %
Velká Británie	2 645	-13,5 %
Nový Zéland	366	-13,1 %
Č R	1 076	-11,9 %
USA	37 261	-9,7 %
Finsko	344	-9,5 %
Německo	4 477	-9,5 %
Japonsko	6 023	-9,3 %
Portugalsko	776	-9,1 %
Austrálie	1 466	-8,5 %
Francie	4 275	-7,5 %
Švýcarsko	357	-7,0 %
Nizozemí	677	-4,5 %
Dánsko	392	-3,4 %
Řecko	1 559	-3,0 %
Polsko	5 437	-2,6 %
Rakousko	679	-1,7 %
Izrael	412	7,9 %
Norsko	255	9,4 %

S výjimkou Izraele (zvýšení počtu usmrcených o 7,9 %) a Norska (zvýšení o 9,4 %), zaznamenaly ostatní státy v r. 2008 zlepšení (vůči roku 2007). Největší relativní pokles počtu usmrcených osob byl ve Slovensku (o 27 %). Průměrný pokles v zemích OECD byl 9 % tzn., že pokles v ČR (o 11,9 %) je nad tímto průměrem. V následujícím grafu je znázorněno toto porovnání (jsou uvedeny pouze státy, které již poskytly potřebná data).

V dalším grafu (*na straně XIII nahoře*) je pak provedeno porovnání podle ukazatele charakterizujícího počet usmrcených osob připadajících na 1 milion obyvatel. Z porovnání vyplývá, že i když byl vývoj v ČR v loňském roce příznivý, přesto patříme k nejhůře hodnoceným zemím v rámci zemí OECD. Ukazatel počtu usmrcených osob připadajících na 1 milion obyvatel měl v roce 2008 v ČR hodnotu 104, zatímco průměr EU(27) představuje (pro rok 2008) 78 usmrcených na 1 mil. obyvatel. Přitom 5 zemí a Švýcarsko atakuje poloviční hranici (kolem 50 usmrcených na 1 mil. obyvatel) – Nizozemí, Norsko, Švýcarsko, Švédsko a Velká Británie. Převáděno na naše podmínky by to znamenalo roční počet usmrcených kolem 600 usmrcených, tj., v průměru 50 usmrcených za měsíc, nebo také kolem 1,5 usmrcených za den..... je tedy co dohánět.

Zprávy dále obsahovaly stručné informace o nových bezpečnostních opatřeních a akčních plánech bezpečnosti jednotlivých zemí v průběhu roku 2008 a výhled na rok 2009.

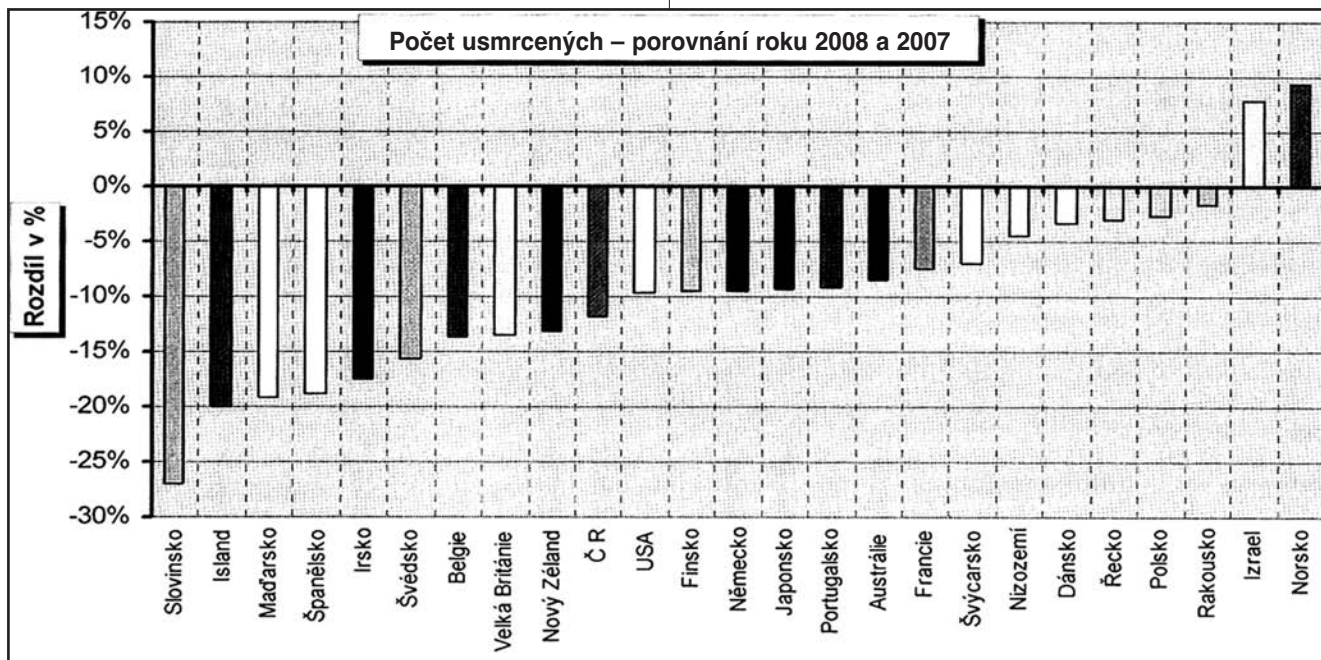
Španělsko – Podle předběžných údajů zahynulo v roce 2008 při nehodách 3 042 osob, tj. o 16,7 % méně (o 612 osob), než v roce 2007. Další podrobnější data ve vztahu k roku 2008 nejsou zatím k dispozici.

V roce 2004 přijalo Španělsko strategický silniční plán bezpečnosti na roky 2005 - 2008. Mimo jiné obsahoval zavedení řídičského průkazu s bodovým systémem v červnu r. 2006, posílení dozoru (např. bylo instalováno přes 500 pevných radarů na nebezpečných místech apod.). S tím souvisí i mediální prezentace významných autorit k problémům bezpečnosti.

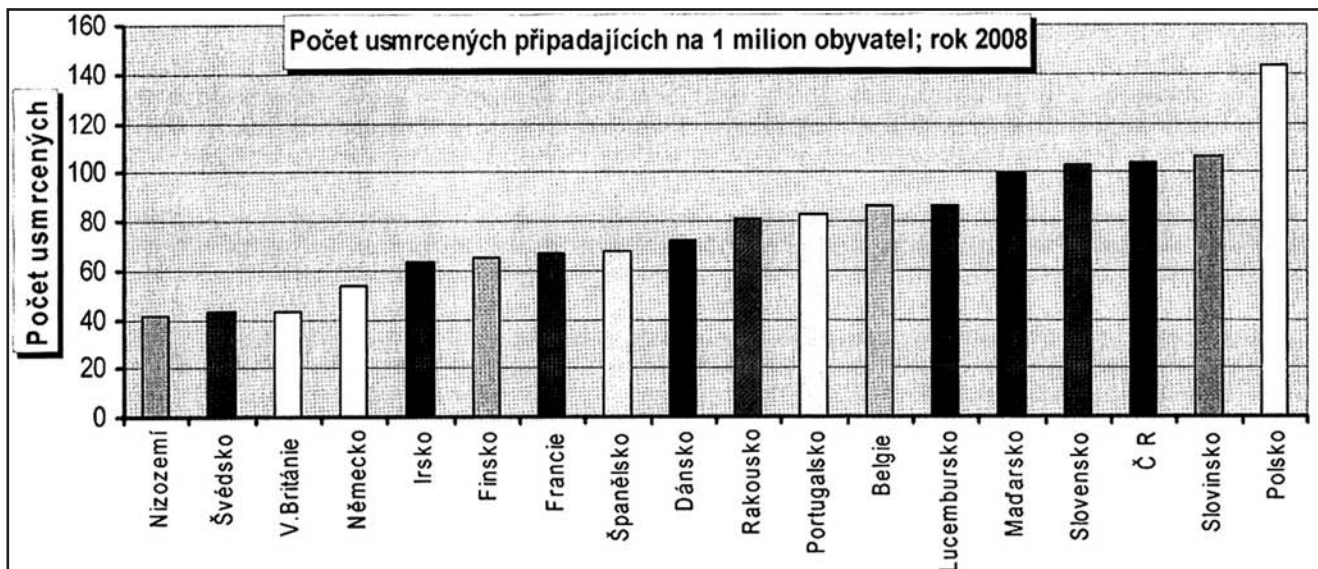
V roce 2003 až 2007 se Španělsku podařilo snížit počet úmrtí o 29 %, zatímco snížení v letech 2001 až 2003 bylo jen 2 %.

V prosinci 2007 byl reformován trestní zákoník a nově byly definovány závažné přestupky (trestní delikty):

- jízda pod vlivem alkoholu (v krvi výše než 1.2 g/l)
- překročení povolené rychlosti o více jak 60 km/h v intravilánu o více jak 80 km/h v meziměstských oblastech,
- jízda bez řídičského průkazu.

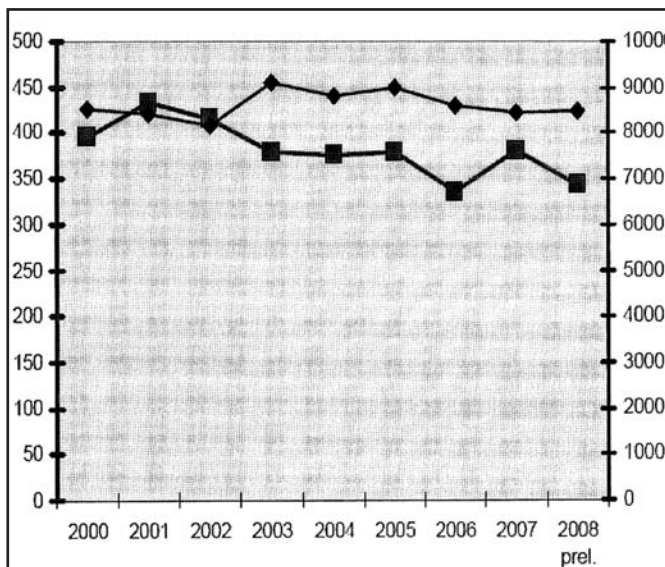

33 nových pevných radarů s kamerou pro měření rychlosti bylo instalováno v nebezpečných lokalitách v roce 2008.

Speciální silniční dozor – dopravně bezpečnostní akce v roce 2008:

- 1.1 – kontrola rychlosti: byly uskutečněné dvě zvláštní kontrolní kampaně (duben a srpen)
- 1.2 – kontrola používání bezpečnostních pásů (únor)
- 1.3 – kontrola používání ochranných přileb motocyklisty a mopedisty (květen)
- 1.4 – kontrola používání mobilních telefonů (listopad)
- 1.5 – speciální kampaň zaměřenou na kontrolu požívání alkoholu (červen a prosinec)
- 1.6 – kampaň na školní autobusy (září)
- 1.7 – kampaň na nákladní automobily (březen a říjen)
- 1.8 – kampaň na autobusy (červenec)
- 1.9 – inspekce na práce na silnici (červenec).

Finsko – z předběžné statistiky vyplývá, že bylo usmrceno 343 osob a tj. o 7 % méně, než v roce 2007 (o 27 osob). V přiloženém grafu je znázorněn vývoj počtu usmrcených a zraněných osob od roku 2000 a podobně jako u nás, i ve Finsku patří rok 2006 mezi velmi úspěšné a naopak rok 2007 mezi roky horší.

V rezoluci z roku 2001 finská vláda přijala dlouhodobou silniční bezpečnostní vizi pro Finsko, podle které organizace formy silničního dopravního systému musí být taková, aby nikdo při nehodách nezahynul nebo nebyl těžce zraněn (tzv. Vize nula).

Strategický plán bezpečnosti silničního provozu formuloval základní předpoklady k nepřetržitému vývoji dopravního systému tak, aby do roku 2025 roční počty usmrcených nepřesahovaly 100 osob. Zároveň vláda revidovala cíle nastavené v roce 1997, kdy do roku 2010 měl být roční počet usmrcených nižší, než 250 osob. Rozhodnutím z 9. března 2006 vláda potvrdila cíle které byly stanovené předtím. Na základě dosavadního vývoje lze očekávat, že plánovaný cílový počet nebude v roce 2010 dosažen. Přesto by, ve srovnání s rokem 2008, měl být počet usmrcených nižší cca o 100 osob.

Belgie – podle předběžných údajů zahynulo v roce 2008 v Belgii 922 osob, tj. o 145 osob méně (o 13,6 %), než v roce 2007. Poprvé od roku 2000 došlo ke snížení počtu usmrcených osob ve Valonsku a nedošlo ke snížení ve Flandrech.

Z Národního plánu ke snížení následků nehod vyplývá především zaměření na chování účastníků silničního provozu, zejména na:

- rychlost jízdy
- alkohol a narkotika: je vedena politická diskuse o používání slinového testu na odhalení užívání drog a také o nových limitech hladiny alkoholu pro nové řidiče (méně než 2 roky praxe) a také pro řidiče nákladních automobilů a motocyklů - limit 0,2 g alkoholu/l,
- používání bezpečnostních pásů,
- prosazení přísnějších trestů pro recidivisty.

Maďarsko v roce 2008 zahynulo 996 osob, tj. o 19,2 % méně (o 236 osob méně!!!), než v roce 2007 a rovněž počet zraněných osob byl výrazně nižší (o 2 082 osob). V roce 2008 byl počet nehod způsobených pod vlivem alkoholu nižší o 18 %, než v předcházejícím roce.

Národní plán bezpečnosti je zaměřen především na:

- **rychlou jízdu:** počet automatických radarů s kamerou pro měření rychlosti se průběžně zvyšuje. Nejdůležitější zákonný předpoklad jejich aplikace bylo stanovení odpovědnosti majitele vozidla (to znamená, že majitel vozidla je odpovědný za přestupky způsobené vozidlem); tato změna vstoupila v platnost od 1. května 2008,
- **alkohol a narkotika:** od 20. ledna 2008 vstoupila v platnost tzv. "nulová tolerance" při kontrole hladiny alkoholu u řidičů. To znamená, že řidičský průkaz bude zadržován na místě v případě zjištění, že řidič je pod vlivem alkoholu (dokonce i v případě malého množství alkoholu),
- **používání bezpečnostních pásů,**
- **bodový systém** byl dále zpřísněn – od 1. ledna 2008 je počet bodů rozlišován i podle druhu pozemní komunikace, to má lépe vystihovat míru závažnosti konkrétních přestupků i v návaznosti na místo nehody.

Německo – podle předběžných údajů bylo při nehodách v roce 2008 usmrceno 4 467 osob, tj. o 10 % méně (o 482 osob) ve srovnání s předchozím rokem. Tak pokračuje dlouhodobý klesající trend následků nehod. Od roku 2000 je počet usmrcených nižší o 40 % a počet zraněných je nižší o 19 %.

Snížení počtu usmrcených nastalo prakticky u všech kategorií účastníků silničního provozu, především u

- řidičů motocyklů o 18 %,
- 18–24 letých účastníků nehody o 11 %,
- řidičů (18–21 let) osobních automobilů (o 23 %),
- nehod s alkoholem (o 9 %).

Od 1. února 2009 jsou zvýšeny pokuty za překročení rychlosti jízdy, nedodržení bezpečné vzdálenosti a překročení povoleného limitu alkoholu.

V březnu 2008 ministerstvo dopravy a výstavby, spolu s německým výborem pro bezpečnost silničního provozu, spustilo novou kampaň pod heslem „Zklidni, Zpomal“ zaměřenou především na tragické důsledky nehod právě při překročení rychlostí. Kampaň je prezentována formou plakátů – billboardů, které jsou umísťovány na dálnicích, dále formou reklamy v novinách a časopisech, stejně jako reklamy v televizi, v rádiu i v kinech. Doposud je kampaň hodnocena jako velmi úspěšná. V roce 2009 bude téma kampaně zaměřené na rizika motocyklistů.

Rakousko – podle předběžných údajů se v roce 2008 stalo 34 798 nehod (tj. o 4,1 % méně než v roce 2007), zahynulo při nich 626 osob, tj. stejně jako v roce 2007 a 44 778 bylo zraněno (o 4,8 % méně). Počet usmrcených se především snížil na hlavních extravilánových komunikacích, naproti tomu více usmrcených zaznamenali na dálnicích a na místních komunikacích.

V období 2002–2010 byla vydána již třetí verze Akčního programu, v kterém jsou již implementovány nové podněty – odstupňovaný řidičský výcvik pro nové řidiče, trestný bodový systém pro vysoce rizikové řidiče, celostátní zavedení alkoholových analyzátorů dechu pro

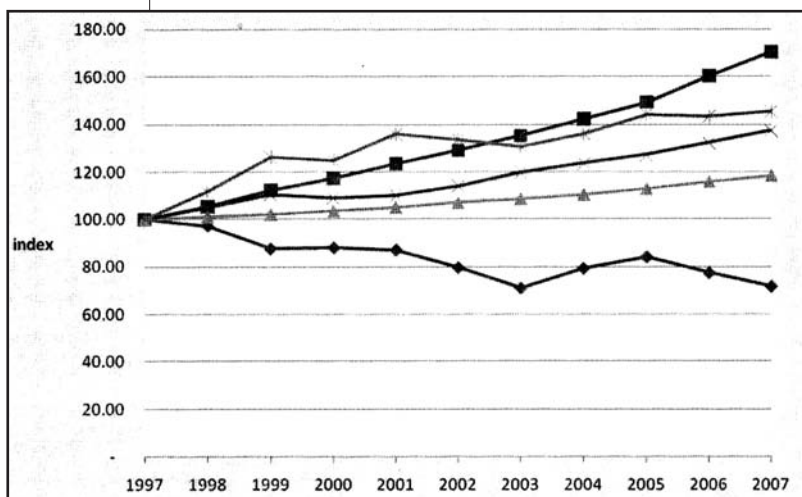
rychlé zjištění alkoholu (tzv. quicktesting) apod. Pozornost je věnována dále:

- přepravě nebezpečných nákladů, od 01.01.2009, byly zjednodušeny formality potřebné pro povolování,
- monitorovacím systémům používajících kamery (úsekové řízení rychlosti, měření vzdálenosti mezi vozidly, používání radaru atd.), bude explicitně uvedené v novém zákoně,
- vyhodnocení vícefázového řidičského výcviku pro mladé řidiče osobních automobilů ukázalo 30 % snížení smrtelných úrazů pro 18 leté řidiče,
- doplnění zákona o řidičských průkazech, kdy žadatelé pro řidičský průkaz na moped musí podstoupit praktickou přípravu a test během kursu.

Irsko – podle předběžných údajů zahynulo při nehodách 279 osob, tj. o 59 osob méně (o 17,5 %). Při 8 144 nehodách bylo dále zraněno 7 806 lidí.

Na grafu je znázorněn vývoj ukazatele charakterizujícího počet usmrcených osob připadajících na 100 000 obyvatel; v roce 2008 na 100 000 obyvatel připadá 6,3 usmrcených osob (v ČR to je 10,4).

Provádí se recenze návrhů zákonů týkajících se pro-

blematiky drog v silniční dopravě, zavádí se automatické rozeznávání RZ dopravní policií a zvyšuje se počet radarů vybavených kamerou pro měření rychlosti dopravní policií. Celá řada kampaní byla zaměřena na problematiku překračování rychlosti jízdy, alkoholu, denního svícení, ale i únavy řidiče.

V oblasti prevence je zaměřen především na:

- používání reflexních materiálů chodci, cyklisty a řidiči motocyklů,
- problematiku alkoholu u chodců,
- upozorňování na existenci tzv. mrtvých úhlů u těžkých nákladních automobilů,
- používání denního svícení,
- dopravní výchovu dětí – zaměření na předškolní věk, základní školu, 12 až 15leté žáky a nově je připraven program pro gymnasty,
- dopravní výchovu pro starší apod.

Dále bylo veřejnosti rozdáno přes 500 000 reflexních bund a pásků na rukávy.

Slovinsko – podle údajů policie došlo v roce 2008 k

12 623 nehodám (snížení cca o 25 %), usmrceno bylo 214 osob (snížení o 79 osob, tj. o 27 %) a zraněných bylo 12 409 osob (o 24 % méně).

Nový silniční zákon vstoupil v platnost v červnu 2008 a vede k značnému zlepšení v silniční bezpečnosti v Slovinsku. Kampaň k zavedení nového zákona byla pod heslem "Zakon omejuje, da varuje" (zákon omezuje, ale chrání). Byly zavedeny vyšší tresty pro vážné silniční dopravní přestupky a spolu s nápaditou kampaní se tak podílely na zlepšení silniční bezpečnostní situace.

Preventivní kampaně byly hlavně zaměřené na rychlost, alkohol, chodce, používání bezpečnostních pásů a na bezpečnost jednostopých motorových vozidel.

Např.:

- „Prehitra voznja - obzalovanja vredna" (překračování rychlostí je nežádoucí)
- Pripnimo zivljnje" (chraňte svůj život);
- 40 dni brez alkohola " (40 dní bez alkoholu) ve spolupráci se Slovinskou Charitou a Medicínskými instituty;

Všechny kampaně byly provázené mediálními akcemi, včetně televizních spotů, billboardů, reklam v rádiích apod.

Hlavní rysy nového zákona (platí od června 2008):

- vyšší sankce (pokuty a trestné body) při překročení rychlosti v intravilánu, nevhodné předjíždění, jízda pod vlivem alkoholu nebo léků, drog;
- zabavení vozidla, kterým řidič spáchal závažný trestný čin (míněno závažné, opakované provinění);
- použití nových alkoholových testerů měřících stupňů alkoholu ve vydechaném vzduchu;
- povinné použití žlutých nebo oranžových vest pro lidi pohybující se na cestě vně jejich vozidla;
- zvýšení věkové hranice pro kategorii A na 20 let (pro řidiče s dvěma roky praxe s vozidly kategorie A2) nebo 24 let (pro řidiče bez dřívějších zkušeností v řízení motocyklů);
- rozšířená pravomoc městských kontrolních orgánů (např. řízení a dohled, užívání zařízení pro řízení dopravy).

Austrálie – podle údajů policie bylo při nehodách v roce 2008 usmrceno 1 464 osob (pokles o 138 osob, tj. o 8,6 %) a na 100 000 obyvatel připadá 6,8 usmrcených osob.

Polsko – podle údajů policie bylo v roce 2008 usmrceno 5 437 osob (snížení o 2,6 %). Nejvíce usmrcených připadá na říjnové a listopadové nehody (569, resp. 505 osob), nejméně usmrcených bylo při únorových nehodách – 389 osob.

Zvýšený důraz je kladen na:

- rychlou jízdu (v roce 2008 bylo instalováno 200 radarů s kamerou pro měření rychlosti a dalších 200 má být instalováno v roce 2009)
- alkohol a drogy u řidičů vozidel
- používání bezpečnostních pásů

Švýcarsko – zaznamenávají nepatrné zvýšení počtu dopravních nehod v roce 2008 – o 1,6 % na celkových 27 516. Registrují 357 usmrcených a 4 759 těžce zraněných. V roce 2008 švýcarské policejní zprávy uváděly

rekordně nízká čísla počtu usmrcených osob a značné snížení počtu těžce zraněných. Zatímco pozitivní trend vývoje počtu usmrcených osob je již dlouhodobý, významnější snížení počtu těžce zraněných účastníků silničního provozu nastalo po mnoha letech určité stagnace. Poprvé bylo těžce zraněno méně jak 5 000 lidí.

Tento všeobecně pozitivní vývoj, který je zvláště výrazný mezi následky chodců a jednostopých motorových vozidel, je přisuzován především:

- Zlepšení v silniční infrastruktuře (například zóny s omezenou - nízkou – rychlostí v městských oblastech),
- Zlepšení vozidlových bezpečnostních systémů (např. asistence řidiče - telematika)
- Zvýšení samokontroly řidiče, zvýšení policejních kontrol na rychlost (používání radarových zařízení i pro noční provoz),

Zavedení 0,5 ‰ limit pro obsah alkoholu v krvi začátkem roku 2005, nehody s účastí řidičů pod vlivem alkoholu mají nižší úroveň, než před zavedením tohoto sníženého limitu

Švédsko – Podle předběžných údajů vykazují za rok 2008 404 usmrcených osob, tj. o 67 osob méně (o 14,2 % méně). Na 100 000 obyvatel připadá 4,4 usmrcených osob (v ČR 10,4). Od listopadu 2008 do února 2009 se počet usmrcených snížil o 33 %!. Očekávají, že celkový počet usmrcených osob (včetně následně zemřelých osob) bude kolem 410 osob (o 13 % méně než v roce 2007) a to by byla nejnižší hodnota od roku 1945.

Rychlost jízdy – v roce 2008 švédská vláda udělala poslední legislativní změny potřebné pro zavedení nových povolených rychlostí jízdy. Nový systém rychlostních limitů zahrnuje větší počet možných rychlostních limitů (po 10 km/hod. v rozsahu od 30 km/h až do 120 km/h). Cílem je, aby rychlostní limity lépe korespondovaly s bezpečnostními požadavky a různou kapacitou komunikací.

Všechny švédské komunikace jsou nyní revidované a rychlostní limit je přizpůsoben novým standardům. Změna rychlostních limitů začala během podzimu 2008 a bude pokračovat v roce 2009.

Nová národní strategie pro jednostopá motorová vozidla vznikla pod patronací švédského silničního úřadu. Parlament rozhodl, že mopedy třídy 1 bude stále dovoleno řídit jen osobám starším 15 let (opak direktivy EU) a navíc s požadavkem na řidičský průkaz pro jejich řidiče. Výcvik a výuka bude povinná. Nová pravidla budou platit od 1. října 2009.

Ke konci roku 2008 mělo kolem 2 000 kilometrů komunikací střední svodidla – většinou lanového provedení vozu (uspořádání 2+1, 1+1). Výzkum ukázal, že riziko smrtelných nebo těžkých zranění kleslo o 75 % - 80 % a to je víc, než bylo očekáváno.

Bylo pokračováno v dalším zvyšování počtu silničních dopravních kamer. Ke konci minulého roku téměř 1 000 kamer pokrývalo více než 2 700 kilometrů a ve výstavbě se bude dále pokračovat.

V březnu 2009 vláda navrhla nový silniční dopravní bezpečnostní cíl do roku 2020 (50 % snížení počtu usmrcených osob z výchozího roku 2006 - 2008) a spolu s tím i nový přístup k bezpečnosti na silnicích. Nový

způsob řízení představuje velký skok vpřed směrem k přístupu „Vize nula“. Parlament se rozhodne pravděpodobně po létě

Nový orgán státní správy byl ustanoven první ledna 2009 - Švédská dopravní agentura - a shromáždí všechny soudní expertizy z národních dopravních agentur (silnice, železnice, lodní doprava a letectví). Tato agentura bude mít odpovědnost za návrhy předpisů a bude dohlížet zda úřady, společnosti, organizace a občané je dodržují.

Israel – v roce 2008 evidují 413 usmrčených osob (o 8 % více než v roce 2007) a 21 825 osob bylo zraněno a na 100 000 obyvatel připadá 5,6 usmrčených osob (o 0,3 bodu více než v roce 2007). Situaci ovlivnila hromadná nehoda 16. prosince, kdy v autobuse zahynulo 24 lidí, což byla nejtragičtější nehoda v historii Izraele. Z průzkumů vyplývá, že používání bezpečnostních pásů je na poměrně vysoké úrovni – u řidičů osobních automobilů v 93 %, u cestujících na předních sedadlech 87 % a sedících vzadu – 56 %.

Japonsko při nehodách v roce 2008 zahynulo 6 023 osob – o 9,3 % méně a 944 636 osob bylo zraněno (o 9 % méně). Pozitivní trend počtu usmrčených osob pokračuje od roku 1992. Počet zraněných se po 10 letech dostal pod hodnotu 1 mil.

Usmrcení starší 65 let představují 49 % z celkového počtu. Nehody pod vlivem alkoholu se snížily o 17,7 % oproti roku 2007. V loňském roce došlo ke zprůšnění postihu za zavinění nehody z důvodu nevlastnění řidičského průkazu, extrémního překročení rychlosti jízdy, nedání přednosti na křižovatce apod. Rovněž je přísně postihováno i nesprávné parkování.

Byla spuštěna rozsáhlá bezpečnostní kampaň zaměřená na nebezpečí jízdy pod vlivem alkoholu a také používání bezpečnostních pásů. Kampaň se týká i starých občanů, včetně propagace nošení odrazových materiálů.

Dánsko – podle předběžných údajů zahynulo v roce 2008 392 lidí, tj. o 14 osob méně (tj. o 3,4 % méně než v roce 2007) a zraněno bylo 5 905 lidí (o 752 osob méně). Počet usmrčených v roce 2006 (306 usmrčených osob) byl velmi blízko cíle národního bezpečnostního akčního plánu pro rok 2012 (300 osob). Proto dopravní bezpečnostní výbor stanoví nové cíle – snížení o 40 %, ale oproti roku 2005 – cílem je max. 200 usmrčených v roce 2012. Cílové snížení se týká nejen usmrčených, ale i zraněných osob.

Vývoj počtu usmrčených v letech 1935 – 2007 (červeně je vyznačen plánovaný cíl – snížení)

Vývoj v jednotlivých měsících v posledních letech je značně neuspořádaný a citlivě reaguje i na změny počasí, např. zvýšení o 200 % v lednu 2007 oproti r. 2006 je z důvodu extrémně nízkého počtu v lednu 2006 – 12 usmrčených osob - (hlavně kvůli množství sněhu) - to je

nejnižší lednový počet. Přitom počet v lednu 2007 je jen mírně nad normálem.

V současné době klesá množství smrtelných úrazů a zranění. Počet usmrčených se stabilizoval kolem středních hodnot roku 2007 a v posledních 3 měsících znovu nastává snížení počtu usmrčených osob.

Hlavní cíle akčního plánu z roku 2007 je snížení počtu usmrčených a zraněných o 40 %. Pozornost bude věnována zejména:

- Rychlosti jízdy,
- Cyklistům,
- Mladým řidičům (18 až 24 let),
- Alkoholu u řidičů vozidel.

Je naplánováno téměř 100 speciálních akcí, od kterých se očekává pozitivní dopad. Na příklad využívání tzv. pevných radarů s kamerou pro měření rychlosti (které jsou nyní instalovány, jako zkušební projekt na 6 místech), lepší výcvik řidičů a používání cyklistických přileb.

Velká Británie – výsledky za rok 2008 zatím nejsou k dispozici, ale čísla za rok 2007 ukazují další snížení počtu usmrčených osob – celkem 3 059 usmrčených, tj. o 7 % méně, než v roce 2006. V roce 2000 vláda publikovala bezpečnostní strategii „Bezpečnost na silnicích pro každého“. Cílem pro rok 2010 je dosáhnout, ve srovnání s GB průměrem pro roky 1994–98:

- 40 % snížení počtu usmrčených nebo těžce zraněných osob; v roce 2007 byl počet usmrčených nebo těžce zraněných o 36 % pod „plánovanou hodnotou“;
- 50 % snížení počtu usmrčených nebo těžce zraněných dětí (děti jsou definované do 16 let); v roce 2007 byl počet usmrčených nebo těžce zraněných dětí o 55 % pod „plánovanou hodnotou“;
- 10 % snížení ukazatele počtu lehce zraněných vztažených na 100 milion vozidlo-kilometrů. V roce 2007 byl tento ukazatel 32 % pod plánovanou hodnotou; od roku 1994-1998 se objem dopravy zvýšil o 16 %.

Byť se jedná jen o stručný pohled na nehodovost v zahraničí, lze si i tak udělat obrázek o způsobech při řešení nehodovosti v některých zemích OECD a také o vážnosti přikládání státní správou tragickým následkům nehod v těch nejlepe hodnocených zemích.

Nehody se svými zbytečně tragickými následky straší po celém světě, boj proti nim je velmi obtížný a velice často naráží na až zarputilou snahu účastníků silničního provozu bránit se za každou cenu opatřením, která jim mají, resp. mohou přinést záchranu toho nejcennějšího daru co člověk má - života a zdraví. K tomu někdy, resp. někde přistupuje až nepochopitelně podivuhodný až politováníhodný vztah zákonodárců k základním životním hodnotám....

Zpracoval:
pplk. ing. Josef TESÁŘÍK
Ředitelství služby dopravní policie
Policejního prezidia ČR

